

શિક્કે અકબર (મોટું શિક્ક)

શિક્કના બે પ્રકાર છે : (૧) શિક્કે અકબર (૨) શિક્કે અસગર

પ્રથમ : શિક્કે અકબર :

શિક્કે અકબર એ છે કે માનવી અલ્લાહની ઈબાદતમાં કોઈ અન્યને પણ ભાગીદાર બનાવે અને સામેલ કરે, અથવા કોઈ એક જ ઈબાદતમાં અલ્લાહની સાથે કોઈ અન્યને ભાગીદાર બનાવે કે સામેલ કરે. આવો વ્યક્તિ જો તૌબા કર્યા વગર મૃત્યુ પામે તો હંમેશ માટે જહન્નમ તેના માટે અનિવાર્ય હશે. તે ક્યારેય પણ જન્મતમાં જઈ શકશે નહીં. અલ્લાહ ત્આલાનો ઈરશાદ છે :

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ المائدة: ٧٢

અનુવાદ : “જેણે અલ્લાહની સાથે કોઈ અન્યને ભાગીદાર ઠરાવ્યો, તેના પર અલ્લાહે જન્મત હરામ કરી દીધી અને તેનું ઠેકાણું જહન્નમ છે અને આવા અત્યાચારીનો કોઈ મદદગાર નથી.” (સૂર: માઈદા, આ.૭૨)

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ النساء: ١١٦

અનુવાદ : “જેણે અલ્લાહની સાથે કોઈને ભાગીદાર ઠરાવ્યો, તે તો પથભ્રષ્ટતામાં ખૂબ દૂર નીકળી ગયો.” (સૂર: નિસા, આ.૧૧૬)

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને સંબોધન કરતાં અલ્લાહ ત્આલાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ بَلِ اللَّهُ
فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾ الزمر: ٦٥-٦٦

અનુવાદ : “તેમને કહો : શું હે અજ્ઞાનીઓ ! તમે અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્યની બંદગી કરવા માટે મને કહો છો ? (આ વાત તેમને સ્પષ્ટ કહી દેવી જોઈએ, કેમ કે) તમારા તરફ અને તમારાથી પહેલાં વીતી ગયેલા તમામ પયગંબરો તરફ એ વહી મોકલવામાં આવી ચૂકી છે કે જો તમે શિક્ક કર્યું, તો તમારા કર્મો વ્યર્થ થઈ જશે અને તમે નુકસાનમાં રહેશો. તેથી (હે નબી !) તમે બસ, અલ્લાહની જ બંદગી કરો અને કૃતજ્ઞ બંદાઓમાંથી બની જાઓ.” (સૂર: ઝુમર, આ.૬૫-૬૬)

શિક્કે અકબરના સ્વરૂપો :

(૧) દુઆમાં શિક્ક : અલ્લાહ ત્આલા જ એ સ્થાન અને દરજ્જો ધરાવે છે કે માત્ર તેનાથી જ દુઆ કરવી

જોઈએ. તેના સિવાય અથવા તેના સાથે કોઈ અન્યથી દુઆ કરવામાં આવે તો તે શિર્ક છે; જેમ કે જે લોકો મૃત્યુ પામ્યા છે તેમને દુઆ કરવામાં આવે, અથવા તેમનાથી ફાયદાની આશા રાખવી, અથવા તેમનાથી શિક્ષા (સ્વાસ્થ્ય)ની ઈચ્છા કરવી, તેમને મદદ માટે પોકારવા કે તેઓ કોઈ મુસીબતથી મુક્તિ અપાવી દે અને મુશ્કેલીઓ આસાન કરી દે – આ બધી દુઆઓ શિર્કના સ્વરૂપો છે. વાસ્તવમાં દુઆ પણ ઈબાદત છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું : (الترمذي) «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ» અર્થાત્ દુઆ જ ઈબાદત છે. (તિરમિઝી) તેથી જે લોકો કબરવાળાઓથી દુઆ કરે છે તે શિર્કના દોષી હોય છે.

શિર્કનું એક સ્વરૂપ ખૂબ પ્રાચીન છે, બલકે તૌહીદથી સૌપ્રથમ વિચલન આ જ માર્ગથી આવ્યું. હઝરત નૂહ ﷺ ની કોમે પોતાના વડવાઓના મૃત્યુ પછી તેમના સ્થાન અને દરજ્જામાં ખૂબ અતિશયોક્તિ કરી. થોડોક જમાનો વીતી ગયા પછી આ જ વડવાઓથી દુઆઓ માંગવામાં આવવા લાગી અને ધીમે-ધીમે લોકોમાં તેમની ઈબાદતનું પ્રચલન શરૂ થઈ ગયું. હઝરત નૂહ ﷺ એ જ્યારે સાચી હકીકત બતાવી અને કહ્યું કે તેમના બદલે તમારે અલ્લાહથી દુઆ માંગવી જોઈએ અને માત્ર તેની જ ઈબાદત કરવી જોઈએ, તો તેમની કોમે જે વર્તન અપનાવ્યું તેનું વર્ણન કુર્આને આ રીતે કર્યું છે :

﴿ وَقَالُوا لَا نَدْرُنَّ ءَالِهَتَكَ وَلَا تَدْرُنَّ وِدًّا وَلَا سُوءًا وَلَا يَعْثُوتُ وَيَعُوقُ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ نوح: ٢٣ ﴾

અનુવાદ : “અને તેમણે કહ્યું ય્ કદાપિ ન છોડો પોતાના ઉપાસ્યોને, અને ન છોડો વદ અને સુવાઅને, અને ન યગૂસ અને યઉકને અને નસ્રને.” (સૂર: નૂહ, આ. ૨૩)

આમ, શિર્કના સંદર્ભમાં આ જ સ્થિતિ મક્કાના મુશ્રિકો (અનેકેશ્વરવાદીઓ)ની હતી. તેઓ એવું માનતા હતા કે તેમની મૂર્તિઓ તેમને અલ્લાહ ત્આલાથી નિકટ કરી દે છે. આ વિશે કુર્આનમાં છે :

﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴿٢﴾ الزمر: ٣ ﴾

અનુવાદ : “અમે તો તેમની ઈબાદત માત્ર એટલા માટે કરીએ છીએ કે તેઓ અલ્લાહના નજીક અમને પહોંચાડી દે.” (સૂર: ઝુમર, આ. ૩)

હવે જે લોકો મૂતકોથી મદદની યાચના કરે છે તથા માનવી અને અલ્લાહની વચ્ચે તેમને માધ્યમ અને સીડી માને છે, તે અજ્ઞાનીઓ વાસ્તવમાં આ જ મુશ્રિકોના પદચિહ્નોનું અનુસરણ કરી રહ્યા હોય છે. આ બિચારાઓને એ પણ ખબર નથી કે જે અલ્લાહ સુધી પહોંચવા માટે આવી સીડીઓ શોધી રહ્યા છે તે તેમની ધોરી નસથી પણ વધારે નજીક છે. ફરમાવ્યું :

﴿ وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ﴿١٨٦﴾ البقرة: ١٨٦ ﴾

અનુવાદ : “અને હે નબી ! મારા બંદાઓ જો તમને મારા વિશે પૂછે, તો તેમને બતાવી દો કે હું તેમનાથી નજીક જ છું.” (સૂર: બકરહ, આ.૧૮૬)

અલ્લાહનો દરવાજો તો બધા માટે ખુલ્લો છે. તેનાથી સીધી દુઆ માંગવી જોઈએ. કોઈ અન્યને ભાગીદાર બનાવવાની કે સામેલ કરવાની શું જરૂર ? પરંતુ અફસોસ ! મૂર્ખતાની ન તો કોઈ હદ હોય છે અને ન મૂખ લોકોના માથે શીંગડા ! આ લોકો આપણી જેમ જ ચહેરાઓ સજાવીને આપણા વચ્ચે જ રહે-વસે છે. અલ્લાહ આપણને તેમના ચેપથી બચાવે અને તેમને માર્ગદર્શન આપે.

(૨) નિયત અને ઈરાદામાં શિર્ક : નિયત અને ઈરાદામાં શિર્ક એ છે કે બંદો અલ્લાહની પ્રસન્નતાના બદલે કોઈ અન્ય નિયત અને ઈરાદાથી ઈબાદત કરે. અલ્લાહ ત્આલાએ ફરમાવ્યું :

﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِيَ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ هُود: ١٥-١٦ ﴾

અનુવાદ : “જે લોકો બસ આ દુનિયાના જીવન અને તેની ખુશીના અભિલાષી છે તેમના કાર્યોનું બધા ફળો અમે અહીં જ તેમને આપી દઈએ છીએ અને તેમાં તેમના સાથે કોઈ ઘટાડો કરવામાં નથી આવતો. પરંતુ આખિરતમાં આવા લોકો માટે આગ સિવાય કંઈ નથી. (ત્યાં તેમને ખબર પડી જશે કે) જે કંઈ તેમણે દુનિયામાં બનાવ્યું તે બધું વ્યર્થ થઈ ગયું અને હવે તેમનું બધું કર્યું-કરાવ્યું માત્ર અસત્ય છે.” (સૂર: હૂદ, આ. ૧૫-૧૬)

કર્મ અને અમલની સ્વીકૃતિ માટે નિયતમાં નિષ્ઠા અને નિખાલસતા પ્રથમ શરત છે. એક હદીસે-કુદરસીમાં અલ્લાહ ત્આલાએ ફરમાવ્યું :

﴿أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي، تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ﴾ (مسلم)

અર્થાત્, હું ભાગીદારોથી નિ:સ્પૃહ અને નિરપેક્ષ છું. જે આવું કાર્ય કરે, જેમાં મારા સાથે કોઈ અન્યને ભાગીદાર કરે, તો હું તેને અને તેના ભાગીદારને છોડી દઉં છું. (મુસ્લિમ)

અલ્લાહ ત્આલાનો ઈરશાદ છે :

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾ الكهف: ١١٠﴾

અનુવાદ : “બસ, જે કોઈ પોતાના રબની મુલાકાતનો અભિલાષી હોય તેણે સારા કાર્યો કરવા જોઈએ અને બંદગીમાં પોતાના રબની સાથે કોઈ અન્યને ભાગીદાર ન બનાવે.” (સૂર: કહફ, આ. ૧૧૦)

મોમિનના જીવન ની બધી ઈબાદતોનો ઉદ્દેશ્ય અલ્લાહની પ્રસન્નતા અને તેની ખુશીની પ્રપ્તિ હોય છે. ફરમાવ્યું :

﴿ وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ﴾ البينة: ٥

અનુવાદ : “અને તેમને તેના સિવાય કોઈ આદેશ આપવામાં આવ્યો નહોતો કે અલ્લાહની બંદગી કરો, પોતાના દીનને વિશુદ્ધ કરીને, તદ્દન એકાગ્ર થઈને.” (સૂર: બય્યિનહ, આ.૫)

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ لا شريك له، وَإِذْ لَكَ أَمْرٌ وَأَنَا أَوَّلُ

الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٢﴾ الأنعام: ١٦٢ - ١٦٣

અનુવાદ : “કહો, મારી નમાઝ, મારી બંદગીની તમામ વિધિઓ, મારું જીવવું અને મારું કરવું, બધું જ રબબુલ આલમીન (સૃષ્ટિઓના માલિક અને પાલનહાર) માટે છે, જેનો કોઈ ભાગીદાર નથી. આનો જ મને આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને સૌપ્રથમ આજ્ઞાપાલનમાં શીશ ઝુકાવનાર હું છું.”

(સૂર: અન્-આમ, આ.૧૬૨-૧૬૩)

(૩) આજ્ઞાપાલનમાં શિર્ક : આનો અર્થ એ છે કે માનવી અલ્લાહ સિવાય કોઈ અન્યને શરીઅત (કાનૂન)નો ઘડવૈયો સમજે. તેના આદેશોનું રાજી-ખુશીથી પાલન કરે, અથવા એમ સમજે કે તેના આદેશો અલ્લાહના આદેશોથી વધારે સાચા અને યોગ્ય છે, અથવા અલ્લાહના અમુક આદેશોનું પાલન કરે અને અમુકને છોડી દે; અર્થાત્ અલ્લાહની શરીઅત (કાનૂન)માં વધારો-ઘટાડો તેમજ ફેરફાર અને પરિવર્તન કરે, અથવા અલ્લાહ તઆલાએ હલાલ (વૈધ) કરેલ વસ્તુઓને હરામ (અવૈધ) કરે અને અલ્લાહ તઆલાએ હરામ કરેલ વસ્તુઓને હલાલ કવામાં કોઈ વ્યક્તિ કે પક્ષ, સમૂહનું પાલન કરે, અર્થાત્ અલ્લાહે બતાવેલ શરીઅત વિરુદ્ધ કોઈ અન્યએ ઘડેલ શરીઅત પર અમલ કરે, જેમ કે અલ્લાહે વ્યભિચારને હરામ ઠેરવેલ છે, તેને હલાલ કરી દે; અલ્લાહે શરાબને હરામ કરેલ છે, તેને હલાલ કરી દે વગેરે-વગેરે. આ જ અમલના પરિણામે અલ્લાહ તઆલાએ એહલે કિતાબ (યહૂદીઓ અને ખ્રિસ્તીઓ)ને શિર્કના દોષે ગણાવ્યા છે. હઝરત અદી બિન હાતિમ رضي الله عنه રસૂલુલ્લાહ ﷺ ની પાસે આવ્યા. આપ ﷺ તે વખતે આ આયતની તિલાવત કરી રહ્યા હતા -

﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمْرُوا

إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا إِلَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحٰنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ التوبة: ٣١

અનુવાદ : “તેમણે પોતાના ધાર્મિક વિદ્વાનો અને દરવેશો (સંન્યાસીઓ)ને અલ્લાહ સિવાય પોતાના રબ બનાવી ઠીલા છે અને એ જ રીતે મસીહ ઈબ્ને મરયમને પણ. જો કે તેમને એક ઉપાસ્ય સિવાય કોઈની બંદગી કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો નહોતો, તે જેના સિવાય કોઈ ઈબાદતને લાયક નથી, પવિત્ર છે તે એ

અનેકેશ્વરવાદી વાતોથી જે આ લોકો કરે છે.” (સૂર: તૌબા, આ.૩૧)

હઝરત અદી رضي الله عنه એ આપ ﷺ ને અરજ કરી કે આમણે અહબાર (ધર્મશાસ્ત્રીઓ) અને રહબાન (સંન્યાસીઓ, તપસ્વીઓ)કી ઈબાદત નથી કરી, તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું : કેમ નહીં ! આમણે વસ્તુઓને હરામ અને હલાલ કરી અને લોકોએ હરામ અને હલાલના સંદર્ભે તેમનું અનુસરણ કર્યું આ જ તેમની ઈબાદત કરવું છે. (તિરમિઝી, અહમદ) અલ્લાહ ત્આલાએ મુરદાર ખાવાની મનાઈ કરી છે. એ જ રીતે એ પશુને ખાવાની મનાઈ કરી છે જે અલ્લાહના નામ લીધા વગર ઝબેહ કરવામાં આવ્યું હોય. આના પર મુશ્શરિકો (એનેશ્વરવાદીઓ) મુસલમાનોનો વિરોધ કર્યો. આ પ્રસંગે અલ્લાહે સ્પષ્ટ કરી દીધું કે જે મુશ્શરિકોની વાત માનશે તે અલ્લાહ ત્આલાની સાથે શિર્કનો દોષી બનશે. આ વિશે ફરમાવ્યું :

﴿ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴾ الأنعام: ١٢١

અનુવાદ : “પરંતુ જો તમે તેમનું અનુસરણ સ્વીકારી લીધું, તો ચોક્કસ તમે મુશ્શરિક છો.”

(સૂર: અન્આમ, આ.૧૨૧)

મુહબ્બત (પ્રેમ, ચાહત) માં કોઈને ભાગીદાર કરવું પણ શિર્ક છે. અલ્લાહ ત્આલાએ ફરમાવ્યું :

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ﴾ البقرة: ١٦٥

અનુવાદ : “કેટલાક લોકો એવા છે, જેઓ અલ્લાહ સિવાય બીજાઓને તેના સમકક્ષ અને પ્રતિદ્વંદ્વી બનાવે છે, અને તેઓ તેમને ચાહે છે જેટલું અલ્લાહને ચાહવું જોઈએ.” (સૂર: બકરહ, આ.૧૬૫)

